

ПРИРОДНО-РЕСУРСНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗРІВНОВАЖЕНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Н.В. Бобровська, здобувач

Миколаївський державний аграрний університет

У статті обґрунтовано теоретичні засади і особливості у напрямках забезпечення зрівноваженого розвитку аграрного сектору регіону через формування і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу.

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал, зрівноважений розвиток, аграрний сектор.

Постановка проблеми. За умови підвищення впливу глобалізаційних процесів на природно-ресурсний потенціал територій виникає потреба у виявленні не тільки економічних, а і екологічних пріоритетів. Формування зрівноваженого розвитку залежить від екологічних процесів, які проявляються через поєднання діяльності людини і можливості відновлення окремих видів природних ресурсів з урахуванням регіональних особливостей територій.

Складові і особливості природно-ресурсного потенціалу аграрного сектору слід розглядати у взаємозв'язку усіх його компонентів і дієвості природоохоронних дій. Тільки за таких умов можна забезпечити збереження навколишнього середовища, забезпечити продовольчу безпеку країни і окремих її регіонів, активізувати розвиток біоенергетики і забезпечити зрівноважений розвиток аграрного сектору економіки країни.

Отже, питання зрівноваженого розвитку аграрного сектору регіону і проблема пошуку найбільш оптимального підходу до збереження і відтворення природно-ресурсного потенціалу є актуальним і потребує подальшого наукового обґрунтування, розроблення пропозицій раціонального природокористування на державному і регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Більшість наукових розробок не висвітлює проблему зрівноваженого розвитку аграрного сектору у поєднанні соціальних, економічних і екологічних аспектів. Дослідження проводяться у

контексті забезпечення оптимального ресурсовикористання, спрямованого на отримання економічних вигід. Значний внесок у даному контексті зроблено В.Г. Андрійчуком, В.П. Галушко, Ф.С. Зіятдіновим, І.І. Лукіновим, П.Т. Саблуком, В.К. Савчуком, Б.І. Смагіним, І.Н. Топіхою, О.В. Шкільовим та іншими. Питання еколого-економічного і зрівноваженого розвитку через оптимізацію використання природно-ресурсного потенціалу розглядались у наукових публікаціях таких вітчизняних вчених, як В. Борисової, О. Вишневської, В. Горлачука, С. Дорогунцова, Б. Данилишина, Л. Мельника, А. Сердюк, П. Саблука, В. Савчука.

Враховуючи вищезазначене, актуальність питання щодо забезпечення зрівноваженого розвитку аграрного сектору залишається значимим у напрямку поєднання соціальних, економічних і екологічних аспектів та отримання відповідних переваг для виробничої і соціальної інфраструктури.

Постановка завдання. Виникає необхідність у розробленні комплексного підходу у забезпеченні зрівноваженого розвитку аграрного сектору економіки країни з урахуванням впливу соціальних, економічних і екологічних аспектів через активізацію природоохоронних заходів зі збереження природно-ресурсного потенціалу на державному, регіональному і локальному рівнях.

Метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних засад і особливостей у напрямках забезпечення зрівноваженого розвитку аграрного сектору регіону через формування і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нераціональне природокористування в аграрному секторі України є наслідком екстенсивного характеру розвитку галузі, невідповідності між розміщенням природно-ресурсного і соціально-економічного потенціалу, недостатніми темпами і обсягами залучення інвестиційного капіталу. Таким чином, необхідність оптимізації природокористування, оздоровлення стану навколишнього середовища, обґрунтування основних напрямів, вдосконалення природоохоронної діяльності, виявлення резервів і визначення можливостей щодо підвищення ефек-

тивності використання природних ресурсів, з урахуванням регіональних особливостей, є найважливішими особливостями формування зрівноваженого розвитку аграрного сектору. Виробничий процес, за існуючих технологій, супроводжується забрудненням ґрунту, поверхневих і підземних вод, лісових і водних ресурсів мінеральними добривами, пестицидами і іншими агрохімікатами. Всі ці фактори негативно впливають на природні умови життя людей, якість природного середовища, на здоров'я людей, продовольчу безпеку країни.

Проблема чистого повітря, землі, води і раціонального використання природних ресурсів, стосується не тільки окремих товаровиробників, а і суспільства в цілому, що є пріоритетним у забезпеченні зрівноваженого розвитку галузі. Стосовно товаровиробників – через підвищення соціальної відповідальності бізнесу у використанні природних ресурсів, населення – через споживання безпечних продуктів харчування.

Надзвичайно важливою проблемою з екологічної і економічної точок зору є забезпечення дієвості всіх аспектів формування і відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору, оптимального поєднання екологобезпечних, техніко-технологічних, хімічних, гідромеліоративних, біотехнологічних напрямів інтенсифікації природокористування і виробництва в усіх регіонах країни, регулювання і коригування способів, методів використання окремих видів ресурсів, відповідно до їх особливостей і змін, які відбуваються у навколишньому середовищі під впливом інтенсивної господарської діяльності в аграрному секторі. При цьому особлива увага має приділятися формуванню оптимальних за структурою угідь і високопродуктивних агроландшафтів із належним рівнем саморегулювання природно-екологічних процесів, застосування екологобезпечних систем землеробства і тваринництва в сільськогосподарських підприємствах усіх форм власності [1].

Особливості формування і використання природно-ресурсного потенціалу є системним зв'язком виробничих процесів, а саме – поєднання матеріальних, біологічних природних елементів, які дають позитивний результат у процесі виробництва (рис. 1). Саме результативні показники і їх вза-

ємодія дозволяють розраховувати планові і прогнозні показники з метою подальшого розроблення стратегічних планів.

Рис. 1. Складові формування природно-ресурсного потенціалу регіону*

*Авторська розробка

Одним з основних напрямів підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу є раціональність розвитку аграрного сектору, який залежить від сукупного ресурсного потенціалу, збалансованості природних

ресурсів, особливостей матеріальних і трудових ресурсів підприємств аграрного сектору.

Важливе місце у формуванні природно-економічного виробничого потенціалу здійснює економічне районування. Так, за економічним районуванням Україна поділена на Донецький, Карпатський, Північно-західний, Північно-східний, Подільський, Придніпровський, Причорноморський, Столичний, Центральний економічні райони. Представимо особливості економічного районування (рис. 2). Економічне районування впливає на рівень і концентрацію природних ресурсів, виробничі потужності підприємств різної галузевої направленості, можливості реалізації заходів щодо збереження навколишнього середовища.

Отже, формування комплексної системи соціо-еколого-економічних критеріїв ресурсозбереження має ґрунтуватися на таких принципах [2] :

- охоплення системою показників усіх напрямів діяльності підприємства, стадій виробничого циклу, процесів взаємодії підприємства з його мікросередовищем;

- відображення за допомогою системи показників усіх проблемних аспектів діяльності підприємств, які можуть бути вирішені за допомогою ресурсозбереження, для забезпечення формування набору обґрунтованих ресурсозберігаючих заходів;

- відображення через показники всіх проявів реалізації комплексу ресурсозберігаючих заходів на підприємстві;

- вимір співвідношення і взаємозв'язків показників, які відображають проблемні аспекти та результати ресурсозбереження, які створюють можливості контролю за реалізацією ресурсозберігаючих заходів та виявлення їх впливу на вирішення існуючих проблем на підприємстві;

- забезпечення порівнянності показників (забезпечення єдності об'ємних, вартісних, якісних, структурних факторів, часових періодів, вихідних умов функціонування виробництва, методики обчислення показників тощо).

Рис. 2. Особливості економічного районування*
 *Авторська розробка

Принципи ресурсозбереження можна доповнити такими складовими:

- об'єктивність використовуваних показників;
- усунення дублювання даних;
- швидкість одержання результатів аналітичної оцінки;
- доступність і достатність інформації, що надходить через показники, для оперативного управління ресурсозберігаючою діяльністю на підприємстві;
- можливість інтегрування комплексної системи показників ресурсозбереження до існуючої інформаційної бази, що має супроводжуватися якнайменшими змінами в існуючій системі статистичної звітності підприємств;
- обов'язкове врахування стадій життєвого циклу підприємства.

Зазначені пропозиції є доцільними і дієвими через забезпечення відстеження процесів і виявлення можливостей щодо ресурсозбереження і своєчасного коригування їхнього проходження у разі відхилення від запланованих значень.

Висновки. Для забезпечення зрівноваженого (сталого) розвитку аграрного сектору необхідним є запровадження дієвих механізмів у поєднанні економічних, соціальних і екологічних чинників, спрямованих на збереження і відновлення природно-ресурсного потенціалу окремих регіонів країни.

Проаналізувавши все вище викладене, можемо зробити висновок, що погіршення стану природно-ресурсного потенціалу регіонів здійснює негативно впливає на навколишнє середовище, тому природа і економічне зростання валового продукту регіонів, природа і поліпшення рівня життя в різних областях країни не повинні бути взаємовиключними альтернативами. Все це зумовляє необхідність поєднати економічне зростання і добробут з раціональним використанням тих чи інших ресурсів, дбайливе ставлення до природи, і за таких умов є можливість досягти зрівноваженого розвитку аграрного сектору регіону.

Отже, зважаючи на те, що на якість довкілля впливає досить значна кількість факторів, то зміни стану довкілля повинні оцінюватися за функцією реагування біосистеми. В цьому

аспекті пріоритети належать структурно-функціональним параметрам живих систем, які можуть однаково застосовуватися як до будь-яких організмів незалежно від їх систематичного положення, так і до їх сукупності.

З метою зрівноваженого економічного і соціального розвитку України державою здійснюється екологічна політика, спрямована на збереження навколишнього середовища. Це здійснюється через заходи з охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів. На державному рівні необхідно забезпечити гармонійну взаємодію суспільства і природи, ефективну охорону і відтворення природних ресурсів для забезпечення зрівноваженого розвитку аграрного сектора.

Література:

1. Борисова В.А. Відтворення природного потенціалу АПК: економічні аспекти / В.А. Борисова. — Суми : Довкілля , 2003. — 372 с.
2. Мельник Л.Г. Економіка природних ресурсів / Мельник Л.Г., Сотник І.М., Чигирин О.Ю. — Суми : Університетська книга, 2010. — 348 с.